

УДК 339.5:338.245/.439.5

О. С. Сауляк,
аспірант, Національний університет біоресурсів і природокористування України
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0007-6154-6604>

DOI: 10.32702/2306-6792.2025.12.181

ЗОВНІШНЯ ТОРГІВЛЯ АГРОПРОДУКЦІЄЮ В УМОВАХ ВІЙНИ: ВИКЛИКИ, АДАПТАЦІЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

O. Sauliak,
Postgraduate student, National University of Bioresources and Nature Management of Ukraine

FOREIGN TRADE IN AGRICULTURAL PRODUCTS IN TIMES OF WAR: CHALLENGES, ADAPTATION AND PROSPECTS

У статті досліджено ключові аспекти функціонування зовнішньої торгівлі агропродовольчою продукцією України в умовах повномасштабної війни, що триває з 2022 року. Визначено основні виклики, що постали перед аграрним експортом, зокрема: руйнування логістичної інфраструктури, блокада морських портів, зростання вартості перевезень, порушення міжнародних торговельних зв'язків, валютні ризики, обмеження з боку країн-партнерів, нестабільність внутрішнього виробництва та дефіцит ресурсів. Проаналізовано реакцію держави, бізнесу та міжнародної спільноти на загрози, включаючи реалізацію альтернативних логістичних маршрутів (так званих "шляхів солідарності"), підписання тимчасових торговельних угод, спрощення експортних процедур, залучення гуманітарної та технічної допомоги.

Виокремлено нові тенденції, зокрема нарощення експорту продукції з високим ступенем переробки, переорієнтацію на європейський ринок, а також зміщення фокусу агрополітики в бік безпеки, стійкості та самозабезпечення.

Висвітлено потенційні перспективи післявоєнного відновлення: повернення традиційних ринків, укладання довгострокових угод, стимулювання інвестицій у переробну галузь та інтенсифікація інтеграції до європейського торговельного простору. Зроблено висновок про необхідність системного підходу до розвитку зовнішньої торгівлі агропродукцією в умовах воєнних та поствоєнних трансформацій задля збереження продовольчої безпеки країни, зміцнення економічної стійкості та підтримки конкурентних переваг українського агросектору.

The article examines the key aspects of the functioning of Ukraine's foreign trade in agri-food products in the context of a full-scale war that has been going on since 2022. The main challenges facing agricultural exports are identified, in particular: destruction of logistics infrastructure, blockade of seaports, rising transportation costs, disruption of international trade relations, currency risks, restrictions from partner countries, instability of domestic production and shortage of resources. The author analyses the reaction of the state, business and the international community to the threats, including the implementation of alternative logistics routes (the so-called 'solidarity routes'), signing of temporary trade agreements, simplification of export procedures, and attraction of humanitarian and technical assistance.

Particular attention is paid to the impact of the war on the structure of agricultural exports, the reduction in the supply of traditional export crops (wheat, corn, sunflower oil) and the change in the geography of major trading partners. New trends are highlighted, including an increase in exports of highly processed products, a reorientation towards the European market, and a shift in the focus of agricultural policy towards security, sustainability, and self-sufficiency. The article also analyses the Grain Deal initiative as a temporary tool for stabilising trade, its achievements and limitations, in particular, its dependence on political agreements and the

security situation in the region. The paper provides a comparative analysis of exports before and after the outbreak of hostilities, and highlights adaptation strategies of agricultural enterprises, including diversification of sales markets, development of domestic processing and strengthening of cooperation with international donors. Based on the analysis, the author proposes strategic directions for supporting foreign agricultural trade, including the development of logistics infrastructure, institutional support for exporters, risk insurance, digitalisation of trade procedures, and harmonisation of standards with the EU.

The article highlights potential prospects for post-war recovery: the return of traditional markets, long-term agreements, stimulation of investment in the processing industry and intensification of integration into the European trade area. It is concluded that a systematic approach to the development of foreign trade in agricultural products in the context of military and post-war transformations is needed to preserve the country's food security, strengthen economic stability and maintain the competitive advantages of the Ukrainian agricultural sector.

Ключові слова: зовнішня торгівля, аграрна продукція, війна, агроекспорт, логістика, зернова угода, адаптація, ринки збуту, агрополітика, продовольча безпека.

Key words: foreign trade, agricultural products, war, agricultural exports, logistics, grain deal, adaptation, markets, agricultural policy, food security.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Аграрний сектор України традиційно виступає рушієм економічного розвитку, забезпечуючи значну частку валового внутрішнього продукту, зайнятості сільського населення та валютних надходжень. Протягом останніх десятиліть країна посідала провідні позиції на світовому ринку сільськогосподарської продукції, зокрема з експорту зернових, олійних культур, олії, меду та продукції тваринництва. До початку повномасштабного вторгнення Російської Федерації в лютому 2022 року Україна була одним із гарантів глобальної продовольчої безпеки, особливо для країн Близького Сходу, Північної Африки та Азії.

Однак війна докорінно змінила умови функціонування зовнішньої торгівлі аграрною продукцією. Руїнування логістичної інфраструктури, тимчасова окупація територій, блокада портів Чорного моря, мінування акваторії та нестабільність валютного і банківського сектору спричинили кризу експорту. В умовах збройного конфлікту аграрний сектор опинився перед необхідністю швидкої адаптації до нових реалій, водночас зберігаючи потенціал до нарощування виробництва та постачання продукції на міжнародні ринки.

У таких надзвичайно складних умовах особливої актуальності набуває аналіз трансформаційних процесів у сфері зовнішньої торгівлі агропродукцією. Це включає вивчення основних викликів, з якими зіткнулася галузь, визначення ефективних адаптаційних стратегій та оцінку перспектив відновлення і розвитку експортного потенціалу після завершення бойових дій. Особливої уваги потребує міжнародний контекст — реакція глобальних ринків на українську кризу, роль інституційних партнерів та формування нових торговельних альянсів.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Зовнішня торгівля агропродукцією у кризових умовах, зокрема в умовах збройних конфліктів, є предметом зростаючого наукового інтересу як в українських, так і в зарубіжних дослідженнях. Зокрема, у дослідженнях Паски І.М., Свиноуса І.В. акцентується увага на структурних трансформаціях аграрного ринку України, залежності сільського господарства від зовнішніх ринків збуту та необхідності диверсифікації експортних напрямків.

У дослідженнях С.В. Крука проаналізовано вплив війни на глобальні аграрні ринки, а також підкреслено, що Україна є критичним постачальником продовольства для країн, що розвиваються.

Окрему увагу в літературі приділено інституційним викликам — зокрема, недостатній за-

хист логістичних маршрутів, складнощам з фінансуванням, нерівномірному доступу аграріїв до ринків ЄС, що також відзначають у працях Р. Купчинського, В. Гуменюка та А. Ярощука.

Таким чином, наукові дослідження підтверджують, що зовнішня торгівля агропродукцією в умовах війни потребує системного переосмислення та формування нових стратегій, орієнтованих на стійкість, багатовекторність та інноваційність.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Мета статті — здійснити комплексний аналіз змін у зовнішній торгівлі сільськогосподарською продукцією України в умовах війни, виявити ключові проблеми, охарактеризувати адаптаційні механізми та окреслити перспективні напрями подальшого розвитку в постконфліктний період.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

До початку повномасштабної війни понад 70% українського агроекспорту здійснювалося через морські порти, зокрема Одесу, Чорноморськ, Південний та Миколаїв. Після початку війни Чорноморський регіон став ареною бойових дій і об'єктом системного ракетного обстрілу з боку РФ. Втрата доступу до портів означала втрату основної логістичної переваги України — географічної близькості до ринків Близького Сходу та Північної Африки [1]. Це паралізувало торгівлю зерновими, кукурудзою, соняшниковою олією, які транспортувалися суднами Panamax і Handysize.

Альтернативні маршрути через річкові порти Дунаю (Ізмаїл, Рені) та сухопутні шляхи через ЄС не змогли повністю компенсувати втрати. Наприклад, у 2022 році пропускна спроможність дунайських портів була обмежена — близько 2 млн тонн на місяць, тоді як через чорноморські порти до війни вивозили понад 5 млн тонн агропродукції щомісяця. Обмеження глибини каналів, потреба в днопоглибленні та черги на завантаження створювали тривалі простої, втрати часу і ресурсів.

Використання залізничного транспорту для експорту сільгосппродукції через західні пункти пропуску супроводжувалося значними труднощами:

— Невідповідність ширини колії України (1520 мм) до європейських стандартів (1435 мм) вимагала перевантаження або заміни візків вагонів;

— Пропускна здатність західних прикордонних станцій (Ягодин, Чоп, Мостиська) була обмеженою;

— Нестача вантажних вагонів та зерновозів спричинила конкуренцію серед експортерів, затримки й подорожчання транспортування.

Загальні логістичні витрати на доставку 1 тонни пшениці зросли з \$30—40 до понад \$100—120. Вартість страховки, особливо морських вантажів, зросла у 3—4 рази. Нерегулярність перевезень і непередбачуваність строків доставки значно ускладнили виконання міжнародних контрактів та послабили довіру імпортерів.

Повномасштабна війна порушила звичний цикл аграрного виробництва. Частина територій опинилася під тимчасовою окупацією або в зоні бойових дій, що унеможливило посівну та збиральну кампанії [2]. Значні площі були заміновані, особливо в Херсонській, Запорізькій, Донецькій і Харківській областях.

Станом на 2023 рік, за оцінками FAO, близько 20% орних земель України тимчасово втрачено або з обмеженим доступом. Дефіцит пального, засобів захисту рослин, добрив, сільськогосподарської техніки призвів до зниження врожайності. Так, виробництво кукурудзи у 2022 році впало на понад 35%, а соняшнику — на 30% у порівнянні з 2021 роком. Це обмежило експортний потенціал України та спричинило відтік інвесторів.

На фоні війни відбулося послаблення фінансової системи: девальвація гривні, зростання інфляції, обмеження на валютні операції. Курсові коливання негативно позначились на прибутковості зовнішньоекономічної діяльності [3]. Через високі ризики банки суттєво скоротили обсяги кредитування агровиробників та експортерів, особливо малих і середніх фермерів.

Компанії втратили доступ до класичних механізмів фінансування оборотного капіталу, передекспортного кредитування та страхування ризиків. Це зменшило обсяги експортних угод, які традиційно укладалися ще до збору врожаю.

Україна — один із ключових світових експортерів продовольства: у 2021 році вона займала 1 місце в експорті соняшникової олії, 4 — у кукурудзі, 5 — у пшениці. Через війну постачання стало нестабільним. Деякі країни-імпортери були змушені переорієнтуватися на інших постачальників (Бразилія, США, Росія, Арген-

тина), що призвело до зменшення ринкових часток України в традиційних торговельних регіонах.

Окрім цього, труднощі з дотриманням умов контрактів, затримки, зміна логістики та підвищення цін зробили українську продукцію менш привабливою для покупців, що загрожує довгостроковими репутаційними втратами.

Агросектор став ціллю воєнних злочинів: фіксується цілеспрямоване знищення зерносховищ, елеваторів, портової інфраструктури (зокрема обстріли Одеси, Ізмаїла) [4]. Крадіжки зерна з окупованих територій, спроби експорту викраденої продукції через треті країни, агресивні інформаційні кампанії рф з дискредитації українських поставок — усе це створює додаткові ризики у дипломатичній та правовій площині.

Також ускладнюється участь українських виробників у міжнародних тендерах, програмах гуманітарної допомоги (наприклад, WFP), через ризик знищення продукції в портах або під час транспортування.

Зовнішня торгівля агропродукцією в умовах війни зазнала глибоких системних потрясінь, що охопили всі ланки: від виробництва до кінцевого експорту. Найбільш критичними стали блокування чорноморських портів, зниження врожайності, логістичні обмеження та втрати на зовнішніх ринках.

Разом із тим, наявність стійкої аграрної інфраструктури, значний земельний потенціал і досвід міжнародної торгівлі дозволили Україні не допустити повного колапсу експортної моделі [6]. Головними проблемами залишаються: фізичне обмеження доступу до ринків через логістичну ізоляцію; високі транзакційні та страхові витрати; потреба в інституційній підтримці (фінансовій, дипломатичній, нормативній); необхідність переосмислення експортної моделі в умовах воєнної та поствоєнної економіки.

В умовах широкомасштабної війни Україна зіштовхнулася з безпрецедентними труднощами в забезпеченні безперервного експорту агропродукції. Проте агросектор, завдяки гнучкості, підтримці міжнародних партнерів та державним ініціативам, розгорнув ефективні механізми адаптації:

Альтернативна логістика замість морських портів:

— Дунайські порти (Ізмаїл, Рені, Кілія) стали головними хабами для експорту після блокади Чорного моря. Наприклад, порт Ізмаїл у 2023 році збільшив обсяги перевалки агропро-

дукції більш ніж у 3 рази порівняно з довоєнним періодом.

— Залізничний та автомобільний експорт через західні кордони: зростання експорту через Польщу, Словаччину, Румунію, Угорщину. Розширено інфраструктуру терміналів та елеваторів на кордоні.

— Впровадження "зернових коридорів солідарності" в рамках ініціативи ЄС, які забезпечили тимчасовий доступ українського зерна до європейських ринків з подальшим транзитом у треті країни.

Часткова морська експлуатація завдяки міжнародній кооперації

— "Чорноморська зернова ініціатива" (липень 2022 — липень 2023), реалізована під егідою ООН, забезпечила вивезення понад 30 млн тонн продовольства, що дозволило уникнути глобальної продовольчої кризи.

— Після припинення цієї ініціативи Україна відкрила власний гуманітарний коридор через територіальні води, який функціонує під прикриттям українських ЗСУ, ППО і флоту, дозволяючи вивезення агропродукції через порт Одеси.

Модернізація логістичних процесів

— Цифровізація логістики: електронні черги на кордонах, онлайн-декларування, електронні накладні (e-CMR).

— Переорієнтація елеваторної інфраструктури до західних регіонів. Будівництво нових перевалочних потужностей у Львівській, Чернівецькій, Волинській областях.

— Контейнеризація перевезень: активне використання зернових контейнерів через Польщу та країни Балтії.

Умови повномасштабної війни в Україні суттєво трансформували потреби аграрного сектору, поставивши на перший план не лише питання виробництва, а й збереження експортного потенціалу як критично важливого інструменту економічної стабільності [7]. Підтримка аграріїв та експортерів стала ключовим завданням державної політики, міжнародної технічної допомоги та галузевих асоціацій.

Програми пільгового кредитування (зокрема, "5-7-9%") були адаптовані для сільгоспвиробників, включаючи експортно-орієнтовані підприємства, з можливістю отримання коштів на посівну, закупівлю пального, техніки, модернізацію елеваторів тощо.

Попри надзвичайно складні обставини повномасштабної війни, Україна змогла не лише зберегти функціонування агропромислового комплексу, а й частково відновити експортний

потенціал, який є критичним для економіки країни. Сукупність державної, міжнародної та приватної підтримки дозволила забезпечити базову стабільність аграрного сектору та адаптуватися до нових геополітичних і логістичних умов.

У 2023 році Україна експортувала понад 58 млн тонн агропродукції, що становить понад 70% від довоєнного рівня. Найбільшими товарними позиціями залишаються зернові культури (кукурудза, пшениця), соняшникова олія, бобові та насіння олійних культур.

За рахунок альтернативних маршрутів (Дунайські порти, сухопутні коридори, залізниця до країн ЄС) забезпечено щомісячне перевезення понад 3—3,5 млн тонн продукції.

Впровадження "зернової ініціативи" у 2022—2023 рр. дало змогу експортувати понад 33 млн тонн продовольства до країн Африки, Азії та Європи.

Війна стимулювала переорієнтацію експортних потоків. Частка поставок до ЄС зросла з 32% у 2021 р. до понад 55% у 2023 р.

Україна значно розширила торговельні зв'язки з країнами Близького Сходу, Північної Африки, Південно-Східної Азії, а також із деякими латиноамериканськими партнерами (наприклад, Бразилія, Мексика).

Відбувається зміщення акценту з виключно сировинного експорту на продукцію з доданою вартістю (олія, шрот, борошно, перероблені продукти).

Завдяки інвестиціям, технічній допомозі і зусиллям приватного сектору:

- Потужності Дунайських портів зросли втричі у 2023 році у порівнянні з 2021 р.

- Відновлено/модернізовано понад 40 прикордонних залізничних переходів.

- Уведено в експлуатацію сухопутні логістичні хаби на заході України (Львів, Волинь, Чернівці).

- Запрацювала електронна система бронювання логістичних маршрутів для зерновозів, що скоротила черги та втрати продукції.

На тлі логістичних ускладнень з експортом сировини, внутрішня переробка почала активно розвиватися:

- Відкрито понад 20 нових міні-цехів із переробки зерна, олійних, молочної продукції.

- Учасники ринку інвестують у глибоку переробку — виробництво крохмалю, білків, біоетанолу.

Це відкриває перспективу формування високомаржинального експорту, менш залежного від фізичної логістики. Україна підписала

тимчасову торгову лібералізацію з ЄС, що дало змогу уникнути квот та мит на сільгосппродукцію. Державні органи, асоціації та донори започаткували більше 30 програм підтримки фермерів і експортерів. Українські компанії активізували участь у міжнародних виставках, торгових місіях та B2B-платформах. Аграрний сектор залишається основним генератором валютної виручки — частка в експорті товарів становить понад 53% [8]. Сектор забезпечив зайнятість для сотень тисяч працівників у регіонах, зберігаючи функціонування громад. Зібрані податки та валютні надходження підтримують фінансову стійкість державного бюджету в умовах війни.

Експорт агропродукції став не лише полем битви за виживання, а й каталізатором структурних змін в агросекторі. Україна поступово переходить від моделі "сировинного приросту" до нової парадигми — технологічно просунутого, інституційно захищеного та глобально інтегрованого агроекспорту. Успішна реалізація цієї трансформації в умовах війни створює передумови для повноцінного економічного прориву в післявоєнний період.

Український аграрний експорт в умовах війни продемонстрував не лише стійкість, а й здатність до швидкої трансформації під впливом кризових викликів. Зміни, що відбулись в агрологістиці, експортній політиці та структурі ринку, дозволили зберегти Україну серед провідних постачальників агропродукції на світовий ринок, незважаючи на масштабні ризики.

Агропромисловий комплекс України, незважаючи на надзвичайно складні умови війни, підтвердив свою ключову роль як драйвера економіки та гаранта продовольчої безпеки не лише національного, а й глобального рівня. Зовнішня торгівля агропродукцією зазнала суттєвих ударів — блокада портів, руйнування логістичних ланцюгів, зростання собівартості, нестабільність законодавчої бази та зовнішньоекономічного середовища. Проте навіть у таких умовах аграрний експорт залишився основним джерелом валютної виручки для країни, що забезпечувало фінансову стабільність у державі в умовах глибокої кризи.

Аналіз адаптаційних механізмів показав високу гнучкість українського агросектору, здатність швидко переорієнтовуватися на нові ринки, відновлювати логістику через Дунайські та сухопутні коридори, активізовувати торгівлю з ЄС і Глобальним Півднем. Україна почала

формувати нову модель експорту — більш технологічну, диверсифіковану, із вищою часткою переробки та доданої вартості.

У післявоєнний період перед українським аграрним експортом відкриваються якісно нові горизонти, реалізація яких залежить від здатності держави та бізнесу синхронізувати зусилля у кількох напрямках:

— Інфраструктурна реконструкція та логістична модернізація мають забезпечити сталий, безперервний експорт, незалежно від зовнішніх загроз.

— Інституційне посилення — формування єдиної експортної політики, підтримка трейдерів, дипломатичне сприяння відкриттю нових ринків.

— Технологічна трансформація агровиробництва та розвиток переробки дозволять зменшити сировинну залежність та підвищити конкурентоздатність продукції.

— Цифровізація торгівлі та розвиток агро-маркетплейсів відкриють малим і середнім виробникам вихід на глобальні ринки.

— Формування позитивного іміджу України як надійного постачальника якісного, безпечного та відповідального продовольства — ключовий актив для довгострокового зростання.

Таким чином, війна стала не лише викликом, а й імпульсом до переосмислення моделі аграрного експорту, до формування нової парадигми — експортної агрополітики, орієнтованої на стійкість, інноваційність та глобальну інтеграцію. Успіх цього переходу стане одним із маркерів ефективної післявоєнної відбудови та довгострокового економічного зростання України.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Повномасштабна війна в Україні спричинила безпрецедентні виклики для аграрного сектору, особливо у сфері зовнішньої торгівлі. Проте агропромисловий комплекс України продемонстрував значну стійкість, гнучкість та здатність до адаптації в умовах системної кризи. Аналіз ситуації дозволяє зробити низку стратегічно важливих висновків:

1. Агроекспорт як елемент економічної безпеки. У сучасних умовах зовнішня торгівля агропродукцією виконує не лише економічну, а й геополітичну функцію — забезпечення валютних надходжень, підтримка продовольчої безпеки на глобальному рівні, збереження зайнятості у сільських регіонах України.

2. Змінюється логіка торгівлі: від сировини — до доданої вартості. Обмеження логістики та висока конкуренція на глобальних ринках стимулюють українських експортерів до розвитку внутрішньої переробки, впровадження інновацій, сертифікації продукції відповідно до міжнародних стандартів та виходу на більш платоспроможні сегменти.

3. Критична роль інституцій та міжнародної підтримки. В умовах воєнної нестабільності ефективна взаємодія держави, аграрного бізнесу та міжнародних партнерів виявилася ключовою передумовою збереження та відновлення експортного потенціалу. Координація дій, фінансова та технічна допомога, екстрене реагування на логістичні проблеми дозволили частково компенсувати втрати.

4. Значення диверсифікації ринків і маршрутів. Україна втратила традиційні логістичні шляхи, але оперативно переорієнтувалась на альтернативні маршрути через Дунай, ЄС, морські та залізничні коридори. Це зменшило критичну залежність від Чорноморських портів і створило нові точки росту для регіонального розвитку.

5. Необхідність стратегічного планування на післявоєнний період. Уже сьогодні мають бути визначені довгострокові орієнтири: модернізація інфраструктури, екологічна відповідальність виробництва, підвищення конкурентоспроможності продукції, цифровізація агробізнесу та інтеграція в європейський та глобальний торговельний простір.

6. Агросектор — драйвер повоєнного відновлення. Завдяки своєму потенціалу, аграрний сектор може стати головним рушієм економічного зростання після завершення війни. Залучення інвестицій, відновлення територій, розширення доступу до міжнародних ринків — усе це матиме мультиплікативний ефект для всієї національної економіки.

Таким чином, український аграрний експорт переживає трансформаційну фазу. Попри втрати, він не втратив свого глобального значення та відкриває нові можливості для майбутнього зростання. Успіх залежатиме від синергії трьох факторів: державної політики, підприємницької ініціативи та міжнародної солідарності. Вже сьогодні формується нова модель агроекспорту — стійка, інноваційна, орієнтована на якість та стабільність.

Література:

1. Saliy Y. Y., Saliy O. O. Зміни у зовнішньоекономічній діяльності України в умовах війни. *Journal of Strategic Economic Research*. 2023. № 3. С. 58—71.

2. Грицай О. І., Дефір І. В. Стан зовнішньої торгівлі України у період пандемії covid-19 та війни: експортна складова. Інклюзивна економіка. 2024. № 4. С. 18—26.

3. Тараненко О. О., Батракова Т. І. Вплив війни на зовнішню торгівлю товарами України. Актуальні проблеми сталого розвитку. 2024. № 1 (2). С. 13—20.

4. Петренко К. В., Золотоверх, А. В. Трансформація економічного розвитку агросектору України в умовах інтеграції до ЄС. Економічний вісник Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут". 2024. № 28. С. 38—45.

5. Коваленко А. В. Роль логістики для руху агропродукції в Україні. Scientific notes of Lviv University of Business and Law. 2024. № 40. С. 418—427.

6. Шухалій А. Сучасні тенденції і проблеми зовнішньоекономічної діяльності підприємств в умовах воєнного стану. Економічний вісник університету. 2023. № 56. С. 65—76.

7. Ковбаса О. М. Експортний потенціал аграрних підприємств та удосконалення компонентів їх стратегічного розвитку. Цифрова економіка та економічна безпека. 2024. № 6 (15). С. 279—285.

8. Паска І., Свиноус І., Артимонова І., Остапенко С., Присяжнюк Н. Стратегічні напрями підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції на зовнішніх ринках агропродовольства. Економічний аналіз. 2024. Том 34. № 3. С. 497—508.

References:

1. Saliy, Y.Y. and Saliy, O.O. (2023), "Changes in Ukraine's foreign economic activity during the war", Journal of Strategic Economic Research, vol. 3, pp. 58—71.

2. Hrytsaj, O.I. and Defir, I.V. (2024), "The state of Ukraine's foreign trade during the covid-19 pandemic and war: export component", Inkluzivna ekonomika, vol. 4, pp. 18—26.

3. Taranenko, O.O. and Batrakova, T.I. (2024), "The impact of the war on Ukraine's foreign trade in goods", Aktual'ni problemy staloho rozvytku, vol. 1 (2), pp. 13—20.

4. Petrenko, K.V. and Zolotoverkh, L.V. (2024), "Transformation of the economic development of Ukraine's agricultural sector in the context of integration with the EU", Ekonomichnyj visnyk Natsional'noho tekhnichnoho universytetu Ukrainy "Kyivs'kyj politekhnichnyj instytut", vol. 28, pp. 38—45.

5. Kovalenko, A.V. (2024), "The role of logistics for the movement of agricultural products in

Ukraine", Scientific notes of Lviv University of Business and Law, vol. 40, pp. 418—427.

6. Shukhalij, A. (2023), "Current trends and problems of foreign economic activity of enterprises during martial law", Ekonomichnyj visnyk universytetu, vol. 56, pp. 65—76.

7. Kovbasa, O.M. (2024), "Export potential of agricultural enterprises and improvement of components of their strategic development", Tsyfrova ekonomika ta ekonomichna bezpeka, vol. 6 (15), pp. 279—285.

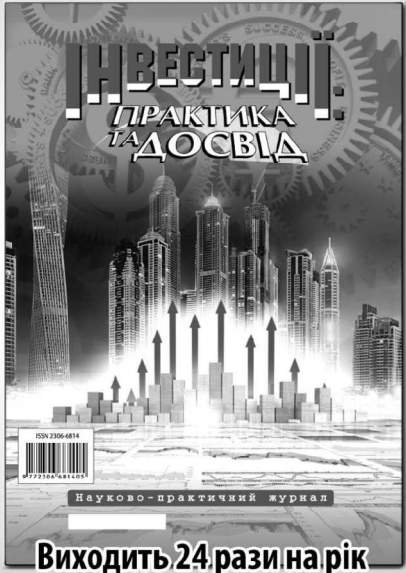
8. Paska, I. Svyynous, I. Artymonova, I. Ostapenko, S. and Prysiazhniuk, N. (2024), "Strategic directions for increasing the competitiveness of agricultural products in foreign agri-food markets", Ekonomichnyj analiz, vol. 34, vol. 3, pp. 497—508.

Стаття надійшла до редакції 07.06.2025 р.

ІНВЕСТИЦІЇ.

ПРАКТИКА ТА ДОСВІД

<https://nayka.com.ua>

Науково-практичний журнал

Виходить 24 рази на рік

Передплатний індекс: 23892

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України (Категорія «Б») з

ЕКОНОМІЧНИХ НАУК та ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

(Наказ Міністерства освіти і науки України № 886 від 02.07.2020)

Спеціальності - 051, 071, 072, 073, 075, 076, 281, 292